

ΔΕΚΑ ΒΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΝΑ ΥΙΟΘΕΤΗΣΕΙ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΕΝΑ ΜΝΗΜΕΙΟ

Σταύρος Γροσδός

Εκπαιδευτικός

Η ιδέα «Το σχολείο υιοθετεί ένα μνημείο»¹ ξεκίνησε το 1992 στη Νάπολη της Ιταλίας με στόχο την ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας σε ζητήματα προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς. Στο πλαίσιο της προσπάθειας αυτής, 150 σχολεία έθεσαν υπό την προστασία τους ισάριθμα μνημεία, ανέλαβαν δηλοδή την πολύτιμηρη μελέτη και στη συνέχεια ανάδειξή τους στην ευρύτερη τοπική κοινότητα. Η επιτυχία που γνώρισε η προσπάθεια αυτή μέσα από τη βαθμιαία εμπλοκή όχι μόνο των μαθητών και των εκπαιδευτικών τους, αλλά και των γονέων, συγγενών και περιοίκων οδήγησε στην ιδέα εφαρμογής της σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Το πολιτισμικό ίδρυμα ΠΗΓΑΣΟΣ ανέλαβε με την οικονομική υποστήριξη της ευρωπαϊκής επιτροπής την τριετή πλοτική εφαρμογή της ιδέας «Το σχολείο υιοθετεί ένα μνημείο» σε 15 πόλεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μεταξύ των οποίων και η Αθήνα. Για την Αθήνα επιλέχτηκαν δέκα αντιπροσωπευτικά μνημεία του ιστορικού της Κέντρου από τρεις μεγάλες ιστορικές περιόδους (Αρχαιότητα, Βυζαντιον, Νεότερα χρόνια), που υιοθετήθηκαν από ισάριθμα σχολεία. Οι υιοθετίσεις μνημείων από σχολεία αποτελούν βασική δραστηριότητα του προγράμματος ΜΕΛΙΝΑ – Εκπαίδευση και Πολιτισμός².

1-2. Φωτογραφίες από την υλοποίηση του προγράμματος.

Πρώτο βήμα

α. Ο/η δάσκαλος/α μοιράζει λευκώματα που περιέχουν μνημεία της πόλης, χάρτες μνημείων, τουριστικούς οδηγούς ή σχετικά άρθρα τοπικών εφημερίδων. Στις ομάδες μοιράζονται τοπογραφικοί χάρτες της πόλης μας, όπου τα μνημεία σημειώνονται με εικόνες ή σύνοματα. Στη συνέχεια, εντοπίζονται τα μνημεία, εκφράζονται οι πρώτες εντυπώσεις, ακούγονται εμπειρίες. Από το δάσκαλο ή τα παιδιά τονίζεται η ανάγκη προσέγγισης και γνωριμίας ενός μνημείου απροστάτευτου ή «έξχασμαν» με σκοπό την ανάδειξή του, τη φροντίδα του, τη συνεχή επαφή των μαθητών με αυτό. Άλλωστε έμεσος στόχος της υιοθεσίας είναι η ευαισθητοποίηση των μαθητών (και μέσω των μαθητών η ευαισθητοποίηση του κοινού), σε θέματα προστασίας της πολιτικής μας κληρονομίας³.

β. Δάσκαλος/α ρωτάει αν θυμορύσαν σα τάξη να υιοθετήσουν ένα μνημείο.

Είναι απαραίτητο τα παιδιά να συμμετέχουν στην επιλογή του μνημείου που θα υιοθετηθεί.

Το μνημείο μπορεί να επιλεγεί με βάση όχι

μόνο τη γεωγραφική εγγύτητα – το σχολείο να γειτνάει με το μνημείο, – αλλά και τη μέρη τότε εμπειρία των παιδιών στο χώρο αυτό. Ευκαιρίες συναισθηματικής ταύτισης των παιδιών με πολιτιστικούς χώρους, που θα βοηθήσουν στην επιλογή, προσφέρουν όλα τα γνωστικά αντικείμενα (ελληνική γλώσσα, ιστορία, περιβαλλοντική εκπαίδευση, γεωγραφία, κ.ά.). Τα παιδιά συζητούν στις ομάδες, προτείνουν στην τάξη και υποστηρίζουν προφορικά την πρόστα τους. Σε περιπτώσεις διαφωνιών, η επιλογή γίνεται με ανοιχτή ψηφοφορία, ποτέ χωρίς συζήτηση.

γ. Μοιράζεται στις ομάδες το κείμενο της εφημερίδας «Χανιώτικα Νέα»⁴, στο οποίο παρουσιάζεται η προσπάθεια των παιδιών ενός σχολείου στα Χα-

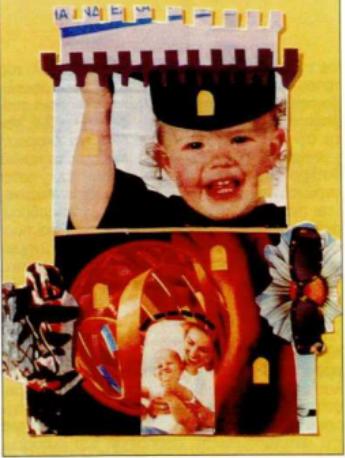
νιά της Κρήτης να προσεγγίσουν ένα μνημείο του τόπου τους⁵. Τα παιδιά ξεφύλλιζουν το τετραελλιδο αφέρωμα και διαβάζουν φωναχτά κάποια αποσάματα (προτείνονται οι σελίδες 21 και 22). Μετά την αναγνώση του άρθρου και την έκφραση των πρώτων αισθήσεων, τα παιδιά ύστερα από συζήτηση στις ομάδες τους καταστρώνουν το προγραμματισμό δράσης. Ακούγονται προτάσεις ανάλογες μ' αυτές του άρθρου, συλληφθούνται, λαμβάνονται αποφάσεις. Είναι προφανές ότι η παιδαγωγική προσέγγιση του μνημείου καθορίζεται από τα ιδιαιτέρα χαρακτηριστικά του μνημείου και από τα ενδιαφέροντα και την ηλικία των μαθητών. Η προσέγγιση αυτή μπορεί να περιλαμβάνει την αρχιτεκτονική του μνημείου, τη λεπτομερία του, την ιστορία, το ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο, τις διαφορετικές χρήσεις στο πέρασμα των αιώνων, το φυσικό και δομημένο περιβάλλοντα χώρο, τα προβλήματα συντήρησης και προστασίας, τα σημεία εγκατάλευψης μέσα απ' την παιδική σκοπιά και τις προτάσεις των παιδών για την καλύτερη διανομή αξιοποίησή του μνημείου. Είναι, επίσης, φυσικό το εγχείρημα να έχει ως προϋπόθεση ερευνητικές-ανακαλύπτικές δραστηριότητες των ομάδων σε ελεύθερο χρόνο έξω από το σχολείο, όσο και την επεξεργασία των στοιχείων μέσα στην τάξη (βιβλιογραφικές αναζητήσεις, επισκέψεις, συνεντεύξεις). Η διαμορφωση του σχεδίου εργασιών που ακολουθεί, όπου η τάξη χωρίζεται σε 7 ομάδες εργασιών και τα αντίστοιχα θέματα, είναι ενδεικτική:

1η παρεύθυνση: Τέχνη και τεχνίτες (Το χτίσιμο των μνημείων – Ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο – Πώς και γιατί ξτίστηκε)

2η παρεύθυνση: Τάστε (Η ζωή και η δράση στο χώρο του μνημείου στο παρελθόν)

3η παρεύθυνση: Από τότε μέχρι σήμερα (Οι διάφορες χρήσεις στο πέρασμα του χρόνου)

4η παρεούλα: Σήμερα (Η ζωή και η δράση στο χώρο του μνημείου σήμερα)

5η παρεούλα: Μνημείο και περιβάλλον (Κίνδυνοι, συντήρηση, επιστράτειες και προτάσεις)

6η παρεούλα: Λαογραφικά και λογοτεχνικά του μνημείου (ιστορίες, λογοτεχνικές κείμενα και λέξεις που συνδέονται με το μνημείο)

7η παρεούλα: Τέχνη και μνημείο (Ποιοι καλλιτέχνες εμπνευστήκαν από το μνημείο).

Ο/η δάσκαλος/α λειτουργεί ως συντονιστής της έρευνας και των δραστηριοτήτων των ομάδων.

Επιδιώξεις

- Προσέγγιση διαφορετικών μορφών γραπτού λόγου (χάρτες μνημείων, τουριστικοί οδηγοί, άρθρα τοπικών εφημερίδων)
- Προφορική έκφραση αυθόρμητων εντυπώσεων
- Ασκηση αναγνωστικής ικανότητας (οπωρήγιανάγνωση) και κατανόησης κειμένου
- Προφορική επιχειρηματολογία υποστήριξης μιας πρόστασης
- Ασκηση στο σχεδιασμό δραστηριοτήτων (επιλογή του θέματος, ανάλυση σε επιμέρους διαστάσεις, επιμερισμός των διαστάσεων σε ομάδες, προγραμματισμός δράσης).
- Γνωριμία με τα μνημεία της γειτονιάς ή της πόλης.

Δεύτερο βήμα

α. Μοιράζονται πολιτιστικοί χάρτες της πόλης⁶, οι οποίοι περιέχουν τα μνημεία σε εικόνες. Τα παιδιά βρίσκουν τα συγκεκριμένα μνημείο (αν δεν υπάρχει στο χάρτη το σχεδιάζουν), σημειώνουν με κιτρινό φωσφορούχο μάρκαδόρο τους γύρω δρόμους και χάρασσουν τη διαδρομή από το σχολείο ως το μνημείο.

β. Γίνεται μια πρώτη προσπάθεια ορισμού της έννοιας του μνημείου. Ακούγονται οι απόψεις των παιδιών, ξεφυλλίζονται λεξικά. Ο/η δάσκαλος/α παρουσιάζει τον ορισμό του ICOM (International Council of Museums). Σύμφωνα με το Καταστατικό του ICOM (άρθρο 4), μνημεία θεωρούνται τα

φυσικά τοπία, τα αρχαιολογικά, τα εθνογραφικά ιστορικά μνημεία και οι χώροι που έχουν το χαρακτήρα μουσείου⁷ και προσφέρονται για παρεμφερείς δραστηριότητες. Σήμερα το περιεχόμενο του ορου «μνημείο» διευρύνεται ακόμη περισσότερο, καθώς περιλαμβάνει τα κτίρια σπου αναπτυχθήκε στο παρελθόν βιομηχανική δραστηριότητα. Ως μνημεία μπορούν να θεωρηθούν: μουσεία, αρχαιολογικοί χώροι, μνημεία αρχιτεκτονικής (κατοικίες, σχολεία, νεοκλασικά κτίρια, ναοί), γλυπτά, μονές, πάρκα και κήποι, εργοστάσια, επαγγέλματα που τείνουν να εκλείψουν, οι ταμπλές των καταστημάτων, η λαϊκή αγορά, κ.ά.).

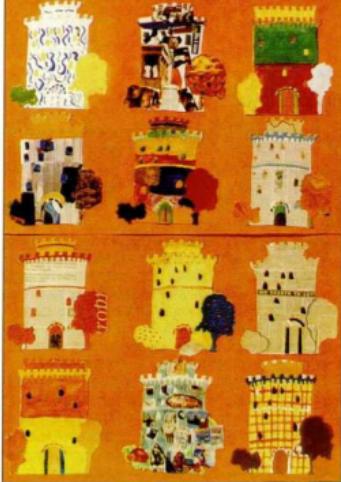
γ. Με προτροπή του/ης δασκάλου/α οι ομάδες των παιδιών θα πραγματοποιήσουν, σε ικανοποιητικό διάστημα (μια έως τέσσερις εβδομάδες), με τη βοήθεια των γονέων τους βιβλιογραφική έρευνα και θα συγκεντρώσουν πληροφοριακό υλικό, αποσύραμται βιβλίων, άρθρων εφημερίδων, μελετών, παλιών φωτογραφίες, χάρτες, κ.ά. Κάθε ομάδα θα προκεντρώσει την προσοχή της στο θέμα που επέλεξε να πραγματεύεται. Ο/η δάσκαλος/α παρακολούθει σ δράση, ενημερώνει τα παιδιά για τους χώρους στους οποίους υπάρχουν οι πηγές της γνώσης (βιβλιοθήκες, μουσεία, Κέντρο Ιστορίας, Αρχαιολογικές Εφορείες κ.ά.), συντονίζει τις πρώτες αυτές ερευνητικές προσπάθειες. Το υλικό θα συγκεντρωθεί στο σχολείο.

Επιδιώξεις

- Ασκηση στην «ανάγνωση» πολιτιστικού-ιστορικού χάρτη
- Χρήση λεξικού
- Ασκηση γραπτού λόγου (ορισμός της έννοιας «μνημείο»)
- Ασκηση στη συλλογή στοιχείων και στην καταγραφή τους.

Τρίτο βήμα

α. Οι ομάδες παρουσιάζουν σύντομα το θεματικό υλικό που έχουν ανακαλύψει, αλλά και τον τρόπο με τον οποίο εργάστηκαν.

- Αναζήτηση εναλλακτικών τρόπων γραπτής διατύπωσης από τους μαθητές και χρημοποίηση ποικίλων εκφραστικών μέσων
- Εισαγωγή στην τέχνη της τυπογραφίας.

Έκτο βήμα

Ακολουθεί η επίσκεψη στο μνημείο. Εκεί μπορούν να συμβούν τα παρακάτω:

1. Τα παιδιά μαζί με το/τη δάσκαλο/α παρατηρούν, καταγράφουν, εκφράζουν γνώμες, επισημαίνουν σημεία τα οποία είχαν γνωρίσει βιβλιογραφικά στα προηγούμενες διώρα, φωτογραφίουν. Η φωτογράφιση έχει διπλό σκοπό: Πρώτον να εντοπιστούν τα σημαδιά εγκατάλειψης ή κακής χρήσης του μνημείου (κοντινά πλανά) και δεύτερον να αναδεχθεί η ομορφιά, η μοναδικότητα και η μεγαλοπρέπεια του μνημείου (πανοραμικά πλάνα). Κάνοντας μια μικρή έρευνα τα παιδιά θα καταγράψουν τις απόψεις των περαστικών. Οι ερωτήσεις θα είναι απλές και λιγοστές (μερικές φορές αρκεί μια ερώτηση). Π.χ. Ποιοι «έκπισαν» την Αφίδνα του Γαλέρειου: οι Έλληνες, οι Ρωμαίοι, οι Τούρκοι ή οι Ενετοί; Ποια πρέπει να είναι η χρήση της Ροτόντας απόλεμα: Ναός ή μνημείο;
2. Ξεναγούνται και συζητούν με ειδικούς επιστήμονες, αρχαιολόγους, αρχιτεκτόνες, κ.ά., οι οποίοι προσφέρουν τη δική τους οπτική. Τα παιδιά ζωγραφίζουν επιπλόου το μνημείο ή το κατασκευασμόν του πηλού.

3. Κουβεντάζουν με ανθρώπους μεγάλους σε ήλικια που θυμούνται το μνημείο όπως ήταν παλιά, καθώς και με ανθρώπους που συνδέονται ακόμη με τη ζωή του μνημείου, φύλακες, εργάτες, κ.ά. Τα παιδιά έχουν την ευκαρία να γνωρίσουν τον αυθόρυμπο λαϊκό λόγο των απλών ανθρώπων και να τον συγκρίνουν με τον επιστημο γλωσσικό κώδικα του σχολείου.

4. Συμμετέχουν σε σχετικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα, αν υπάρχει.

Σ' όλες τις περιπτώσεις οι συζητήσεις, οι παρουσιάσεις και οι συνεντεύξεις μαγνητοφωνούνται.

Επιδιώξεις

- Άσκηση παρατηρητικότητας
- Εξοικείωση με τη χρήση της φωτογραφικής μηχανής
- Δραστηριότητες οπτικοακουστικής εκφρασης (φωτογραφία)
- Μήνυση σε ερευνητικές διαδικασίες (έρευνα δραστηριών)
- Αυθόρυμπη προφορική έκφραση
- Συμμετοχή σε συζητήσεις
- Ασκήσεις ακρόασης
- Γνωριμία με τον αυθόρυμπο λαϊκό λόγο των απλών ανθρώπων, αλλά και το λόγο των ειδικών.
- Άσκηση προφορικού λόγου (συνέντευξη)
- Γραπτή έκφραση (καταγραφή σημειώσεων)
- Γνωριμία με το μνημείο
- Σύνδεση του ιστορικού χθες με το κοινωνικό σήμερα.

Έβδομο βήμα

- Οι συνεντεύξεις απομαγνητοφωνούνται και μετατρέπονται σε γραπτά κείμενα. Τα παιδιά εντο-

3-5. Εικοστά
έργα-δημιουργήσατα
των μαθητών/-τριών.

β. Ακολουθεί λεπτομερής παρουσίαση του υλικού με ανακοινώσεις που δεν ξεπερνούν σε διάρκεια τα 15' η καθεμία. Οι ανακοινώσεις συνδέονται με την επίδειξη ή την προβολή οπτικού υλικού (σκίτσα, φωτογραφίες, γκραμμούρες). Ο/η δάσκαλος/α προσφέρει τη σχετική βοήθεια. Ύστερα από κάθε παρουσίαση ακολουθεί σύντομη συζήτηση.

Επιδιώξεις

Παρουσίαση του έργου των ομάδων και ανακοινώσεις σε προκαθορισμένο χρόνο και τη συνοδεία οπτικού υλικού. Αξιολόγηση.

Τέταρτο βήμα

Οι ομάδες καταγράφουν τις πληροφορίες για το θέμα που πραγματεύτηκαν, σε κείμενο που δεν ξεπερνά τη μία ή τις δύο σελίδες.

Επιδιώξεις

Μετατροπή «άναρχων» στοιχείων σε δομημένο πληροφοριακό κείμενο.

Πέμπτο βήμα

α. Τα παιδιά διαβάζουν τα κείμενα (αν το επιθυμούν). Ένα κείμενο γράφεται στη δεξιά πλευρά του πίνακα και ακολουθεί επεξεργασία. Οι μαθητές επισημαίνουν τυχόν ορθογραφικά και γραμματικά λαθού, ασφενείς, ακατάλληλες διατατώσεις, αδύναμεις στη συνοχή του κειμένου, νοηματικά κενά, κανόνων προτάσεις για τη διόρθωση του.

β. Τα κείμενα καθαρογράφονται σε λευκές σελίδες με τη μορφή σελίδων εφημερίδας ή περιοδικού, όπου οι ενσωματώνονται φωτογραφίες.

Επιδιώξεις

- Ασκηση αναγνωστικής ικανότητας (φωναχτή ανάγνωση)

πίζουν τις διαφορές ανάμεσα στον προφορικό και στο γραπτό λόγο.

β. Τα αποτελέσματα της μικρής έρευνας κωδικοποιούνται, παρουσιάζονται περιγραφικά ή με ιστογράμματα (μόνον αν τα παιδιά έχουν διδάχει το σχετικό κεφάλαιο των μαθηματικών) και καταγράφονται απλά συμπεράσματα.

γ. Σχολαζόνται οι φωτογραφίες, καπηγοριοποιούνται και γράφονται λεξάντες.

δ. Όλα τα παραπάνω καθαρογράφονται σε λευκές σελίδες με τη μορφή σελίδων εφημερίδας ή περιοδικού.

Επιδιώξεις

- Εντοπισμός διαφορών ανάμεσα στον προφορικό και τον γραπτό λόγο
- Παραγωγή γραπτού λόγου (συνεντεύξεις και λεξάντες)
- Επεξεργασία και παρουσίαση ερευνητικών δεδομένων
- Εισαγωγή στην τέχνη της τυπογραφίας.

Όγδοο βήμα

α. Μέσα από τις φωτογραφίες τους, αλλά και τις πρώτες αυτές προστάθεις δημιουργήσας γελοιογραφών (γηρόγαρα αστρούμαρα σκίτσα), τα παιδιά δειχνούν τη φθορά και την εγκατάλειψη του μνημείου με διασκεδαστικό τρόπο.

β. Γράφονται μικρά ποιήματα εμπνευσμένα από την αγάπη για το μνημείο, χωρίς να δινεται ιδιαίτερο βάρος στους ποιητικούς κανόνες.

γ. Γράφονται μηνύματα με τη μορφή συνθημάτων που απευθύνονται στη Νομαρχική Αυτοδιοίκηση, στον Δήμο, στο ευρύτερο περιβάλλον με σκοπό την ευαισθητοποίηση.

δ. Γράφονται κείμενα με προτάσεις για την αξιοποίηση του μνημείου. Προτείνονται πρωτότυπες χρήσεις.

Επιδιώξεις

- Δραστηριότητες αισθητικής έκφρασης (γελοιογραφίες, φωτογραφία)
- Γραπτή έκφραση (συνθήματα, ποιήματα, κείμενα προτάσεων)
- Δραστηριοποίηση κοινωνικής μορφής (κοινωνικός διάλογος και κοινωνικοί φορείς).

Ένατο βήμα

α. Γίνεται συζήτηση και τα παιδιά προτείνουν τρόπους παρουσίασης ή χρησιμοποίησης του υλικού (έκδοση χειροποίητης ή τυπογραφήμένου φυλλαδίου, έκθεση του υλικού σε τοίχο του σχολείου, δημοσίευση σε τοπική εφημερίδα ή περιοδικό, αποστολή στο νομάρχη, στο δήμαρχο, στις αρχαιολογικές υπηρεσίες).

β. Προτεινομέσια της παρουσίασης και παραγωγή γραπτού λόγου για τις ανάγκες της παρουσίασης.

Επιδιώξεις

- Συμμετοχή σε συζήτηση, έκφραση απόψεων για τη λύση υπαρκτού προβλήματος
- Δραστηριότητες αισθητικής έκφρασης
- Γραπτή έκφραση ποικίλων μορφών λόγου.

Δέκατο βήμα

α. Τα παιδιά ταξιδεύουν στο παρελθόν. Φαντάζονται γεγονότα που έχουν συμβεί γύρω από το μνημείο παλιότερα, γράφουν, δραματοποιούν, παίζουν ρόλους.

β. Ακολουθούν δραστηριότητες εικαστικού χαρακτήρα:

- Ζωγραφίζεται η αφίσα «σωτηρίας» του μνημείου.
- Μία φωτογραφία του μνημείου μεγεθύνεται φωτοντγραφικά, κόβεται στη μέση και το μισό κομμάτι κολλάεται σε λευκό χαρτί¹⁰. Τα παιδιά θα ολοκληρώσουν την κομμένη του μνημείου, όπως αυτά θέλουν, σκιτσάροντας ή ζωγραφίζοντας με υλικά που τα ίδια θα διαλέξουν.
- Τα παιδιά επειβαίνουν ζωγραφίζοντας τον περιβάλλοντα χώρο γύρω από μια φωτογραφία του μνημείου, η οποία έχει κολληθεί στο χαρτί.
- Ξηματίζεται η εικόνα του μνημείου κολλώντας τα πιο αταριστά υλικά: κομμάτια εφημεριδών και περιοδικών, σχεδιασμένα γράμματα κ.ά.
- Δημιουργούνται ψηφιδωτά.

Επιδιώξεις

- Δραστηριότητες αισθητικής έκφρασης (ζωγραφική, θεατρικό παιχνίδι, φωτογραφία).

Σημειώσεις

1. Αγαλλιά Ταπιώνη, «Το Σχολείο υιοθετεί ένα Μνημείο», στο Μαζί - Σχολείο, Πρακτικά 5ου Πειραιεύς Σεμιναρίου Καλαμάτας, εκδ. ΥΠ.Ε.Π.Α. - ΥΠ.Π.Ο. - ΙΚΟΝ Διεθνές Συμβουλίου Μουσείων Ελληνικού Τύπου, Καλαμάτα 1997.
2. Νίκος Παπίζης, «Μέντη θεοδωρίδης: Εκπαίδευση και Πρόγραμμα ΜΕΛΙΝΑ 1995-1997. Δύο χώροι περιεμπατικής εφαρμογής», εκδ. ΥΠ.Ε.Π.Α.-ΥΠ.Π.Ο.-Γ.Γ.Λ.Ε., Αθήνα 1997.
3. Μαρία Δρακόπη, «Δημήτρης Καρπάκης», Νεύρου Χανίων, στα ποιδιά υιοθετούν ένα μνημείο...», Ανορχό Σχολείο 72 (1999), σ. 4.
4. Μαρία Δρακόπη, «Δημήτρης Καρπάκης», Νεύρου Χανίων, στα ποιδιά υιοθετούν ένα μνημείο...», εφημ. Χανιώπικα Νέα, Κυριακή 21 Ιουνίου 1998, σελ. 19-22.
5. Προτίνεται να χρησιμοποιούνται κελεύματα, αν υπάρχουν, στα οποία περιγράφονται προστάθεις προσεγγίστης «τοπικών» μνημείων, λίγο ως πολύ γνωστών στα παιδιά, για να είναι ισχυρότερη η επικουνιακή διάσταση της προσεγγίσης.
6. Προτίνεται οι πολιτικοί χρήστες της Θεσσαλονίκης των: Αριστού Βούρου, Κυριατόπουλοι, Ποιάνι, εκδ. Ιανός.
7. «Το Μουσείο αποτελεί συντρίψι, ερευνά, συνδυάζει και εκθέτει ως απότομη, επικαίουση και ψυχαγωγία, τις υλικές παρατάξεις του ανθρώπου και του περιβάλλοντος του» (Άρθρο 3 του Καταστατικού του ΙΚΟΜ).
8. Ιδέες και προτάσεις για τη μορφωσης κελεύματος από: R. Owen, Γραφοτεχνία - Τα πρώτα βήματα, εκδ. Μαλλίφα, Θεσσαλονίκη 1998.
9. Στάυρος Γρέβοντας, Χρηματάτα, δημιουργικά παιχνίδια, εκδ. Τυποφίλια, Θεσσαλονίκη 1998.

Ten Steps for the Adoption of a Monument

Stavros Grosdos

The program "The School Adopts a Monument" was implemented in various cities of the European Union. It is addressed to the pupils of Primary School and its main aim is to focus the interest and awareness of local communities on the issue of the protection of cultural heritage. The children "take under their protection" a near-by monument, by undertaking its thorough study, and make it known to their broader local community. The activities relevant to the adoption of a monument are developed in ten phases and are expanded in the school curriculum, by introducing subjects such as Modern Greek Language, History and Art.

S.G.